

Kisbéri-félvér Lótenyésztő Országos Egyesület
2464 Gyúró. Máriás-tanya, hrsz. 0103/5.

A kisbéri-félvér fajta tenyésztési programja
2021-2026.

Tartalom

[MB1] megjegyzést írt: Oldalszámok!!!

I.	A fajta leírása	3
1.1.	A fajtafenntartásért felelős szervezet megnevezése és működési területe	3
1.2.	A fajta kialakulása, jelenlegi helyzete, várható jövőbeni szerepe	3
1.3.	Az állomány nagyság változása az Egyesület megalakulásától a Tenyésztési Program benyújtásáig	5
1.4.	A kancacsaládok bemutatása	5
1.5.	A fajta küllemi leírása	7
1.6.	Értékmérő tulajdonságok	10
II.	Tenyészcél	10
III.	Tenyésztési módszerek	10
3.1.	Fajtatiszta tenyésztés	10
3.2.	Keresztezés	11
3.3.	Vonatenyésztés, vonalfenntartás elvei a fajtában	11
IV.	Törzskönyvezés	12
4.1.	Állományba vétel feltételei	12
4.2.	Törzskönyv	12
4.3.	A nukleusz minősítés kritériumai	13
4.4.	A törzskönyvből történő kikerülés szabályai	13
4.5.	Származás-nyilvántartás	14
4.6.	Működési területen kívüli k ülföldi fedezetítés nyilvántartásba vételének szabályai	14
4.7.	Embrió-átültetés nyilvántartásba vételének szabályai	14
4.8.	A csikók jelölésének, azonosításának módja	15
4.9.	Az UELN-képzés szabályai	16
4.10.	A származás-ellenőrzés módja és dokumentálásának rendje	16
4.11.	A származási igazolás kiállításának szabályai	16
4.12.	A lóútlevel-kiadás szabályai	17
V.	Osztályba sorolás	17
5.1.	Mének	17
5.2.	Kancák	18
VI.	A fajta szelekciójának rendje	20
6.1.	A párosítási terv készítésének elvei, célpárosítások	20
6.2.	Tenyézmének és tenyészkancák szelekciója	20
VII.	Tenyézmének használata	20
7.1.	A mének tenyésztési, termékenyítési engedélyei kiadásának tenyésztési és állategészségügyi feltételei	20
7.2.	Import mének használatának szabályai	20
7.3.	A szaporítóanyag minőségi követelményei	21
VIII.	Egyéb speciális szabályok	21
8.1.	A fajta génkészletei felderítésének módja és hasznosítása	21
8.2.	A génbankban megőrzendő szaporítóanyag és genetikai minta meghatározása	21
8.3.	Tartástechnológia	22
8.4.	A tenyészállat-forgalmazás, export és import szabályai	23
8.5.	A vágóállat fajtához tartozás igazolásának rendje, igazolási mintája	23
8.6.	A tenyészet (részpuláció)-felszámolás esetén követendő szabályok	23
IX.	Az ország állattenyésztési adatbankba történő adatküldés módja és rendje	23
X.	A fajta népszerűsítése	24
XI.	A tenyésztők tenyésztői munkájának elismerése	24

XII.	Záró rendelkezések	24
XIII.	Mellékletek	24

I. A FAJTA LEÍRÁSA

1.1. A fajtafenntartásért felelős szervezet megnevezése és működési területe:

Kisbéri-félvér Lótenyésztő Országos Egyesület (a továbbiakban: Egyesület)
Székhelye: 2464 Gyúró. Máriás-tanya, hrsz. 0103/5.

Jelen Tenyésztési Programot az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2016/1012 rendelete („Állattenyésztési rendelet”) alapján az Egyesület Magyarország és az Európai Unió következőazon tagállamai területén hajtja végre: ~~Ausztria, Horvátország, Románia, Szlovákia, Szlovénia~~, amelyekben az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2016/1012 rendelete („Állattenyésztési rendelet”) alapján érvényes kiterjesztéssel rendelkezik. Az érintett tagállamok a jelen Tenyésztési program 6. mellékletében kerülnek felsorolásra.

[MB2] megjegyzést írt: Ezt a listát igény szerint kell módosítani, de csak uniós országok lehetnek benne. Szerbia, Ukrajna így nem.

1.2. A fajta kialakulása, jelenlegi helyzete, várható jövőbeni szerepe

A fajta a Komárom megyében a Győrt és Székesfehérvárt összekötő út mentén fekvő hajdani kisbéri Batthyány-birtok területén alakult ki, midőn I. Ferenc József császár az 1853-ban elkobzott birtokon egy nemes vérű katonai ménes kialakítását rendelte el. „Nemes vérű” lovon akkoriban minden kétséget kizáróan angol telivért értettek, de a terv szerinti 300 angol telivér anyakanca beszerzése még az Osztrák-Magyar Monarchia számára is megoldhatatlan feladatot és anyagi terhet jelentett. Ezért az angol telivér importok mellett nagy létszámú egyéb állományt telepítettek Kisbérre az akkori kincstári és udvari ménesekből és a jelentősebb magánménesek állományából.

Ezt az alapjában vegyes származású (arab, cserkesz, spanyol, piberi, norfolki, percheron, mecklenburgi stb), de típusában és küllemében gondosan válogatott állományt több generáción keresztül folyamatosan angol telivér ménekkel fedeztették. A ménes első parancsnoka, Franz von Ritter altábornagy, a nagy értékű, és a minőségi lótenyésztés számára nagy jelentőségű angol telivér méneket a ménes állományának fedeztetésén túl a köz rendelkezésére is bocsátotta. E gyakorlat következtében már 1855-től általánossá vált Kisbéren, hogy az angol telivér törzsmének a ménesi kancák mellett a magántenyésztők telivér vagy félvér kancáit is fedezhették. Így nemcsak a mének jobb kihasználását és a kiváló tenyészanyag elterjedését érték el, hanem a fedeztetési díjából számottevő bevételekhez segítették a ménest. Minden évben a Földművelésügyi Miniszter a hivatalos közlönyben tette közzé a kisbéri ménesben felállított mének fedeztetési díját és a fedeztetés feltételeit.

A ménesben a kiváló telivér mének hatására kialakult egy angol telivérhez közel álló, de annál tömegesebb, feltétlen nyugodtabb, nagyobb munkakészségű és különösen korrektebb küllemű hátszló típus. Az így előállított félvér mének az országos fedeztőmén igényt teljes mértékben kielégíteni, és a telivért pótolni tudták. Másod-, harmadosztályú telivér mének helyett Kisbér elsőrangú félvéreket tenyésztett a köztenyésztés számára. A századfordulón ezek a félvérek már nevet szereztek maguknak. Ez idő tájt alakultak ki a fajta máig híres vonalai: Deutscher Michel, Dunure, Kozma, Fenék, Shannon, Maxim,

Filou, Slieve Gallion, vagy a kanca-oldalon igen eredményes Montbar, Rocketter, Verneuil, William Rufus, Gunnersbury, Royal Lancer stb.

A mezőgazdaság intenzívebbé válásával egyre erőteljesebben fogalmazódott meg a kisébri-félvér tömegesítésének igénye. E folyamat során előbb a kiemelkedő örökítő erejű telivérek után állítottak fel félvér törzsméneket a ménesben, valamint mezőhegyesi félvér mének alkalmazására (Furioso XXIII, Furioso VII, North Star XXV) is sor került. Ennek következtében a már némileg túlfinomodott állomány típusában konszolidálódott, tömegesebbé vált, de megőrizte nemességét, eleganciáját, gyorsaságát és kitartását. Ezen értékes tulajdonságok megőrzése érdekében a tenyésztésbe állítandó fiatal törzskancajelölteknek terepen, vadászlovaglásban kellett a kijelölt feladatot és szintidőt teljesíteniük.

A II. világháború előtt a mozgás és használati tulajdonságok javítása céljából a hasonló tenyésztési technikával létrehozott trakehneni fajtából importáltak törzsméneket a kisébri ménes számára. Így alapított törzset Széplak, Formás és Lobogó.

A háborús cselekmények hatására 1944-ben a ménes állományát kettéosztották. Az ország területén különböző uradalmakban elhelyezve 330 mén, kanca és évjárat csikó várta a hadiesemények kedvezőbbre fordulását, míg a másik felét, 7 törzsmént, 145 anyakancát, 55 évjárat ménejelöltet, 63 évjárat kancacsikót és 10 szopós csikót a bajorországi Bergstettenbe evakuáltak. Ebből az állományból 1945-ben 78 egyed hadizsákmányként az Amerikai Egyesült Államokba hajóztak, és ott elárvereztek. Ott fajtatiszta tenyésztésük az 1953-ban megalapított Hungarian Horse Association-nak (HHAA) köszönhetően mindmáig fennmaradt.

1948 júniusában három szállítmányban 150 kisébri ló tért haza, melyet a Bábolnai Állami Gazdaság parragpusztai és alsóvasdinyei telepén helyeztek el. Ezekkel a kancákkal, valamint a kisébri tenészsírányt követő egykori ún. „egyezményes” magánménesek állományából 1954-ben felállított sárvári ménes kancáival kezdődött a fajta regenerálása. A méntelepeken fellelt kisébri tenyésztésű ménekből sikerült a hajdani híres törzsek jó részét újraéleszteni és a fajta tenészsírányát az egyre inkább előtérbe kerülő sportkövetelmények felé irányítani. 1961-ben az akkor már mindössze 40 kancára csökkentett kisébri ménes állományát a Dalmandi Állami Gazdaságba helyezték át, és szerte az országban megindult egy meggondolatlan és megállíthatatlan keresztezési hullám, amely az 1970-es évek végére a fajtatiszta kancaállományt a veszélyeztetett szintre csökkentette. A tradicionális ménvonalak és kancacsaládok nagy része odaveszett.

Amint az előzőekből is látható, az 1961. évi átszervezés, valamint az utána következő tenészsírány-váltás a többi hagyományos magyar fajtával együtt a kisébri-félvér törzsalományt is erősen megviselte. A lótenyésztés gazdaságtalan volta miatt azokban a gazdaságokban, ahol a felső vezetés nem kötődött érzelmileg is a lóhoz, az állami feladat-meghatározás és (a költségekhez képest elenyésző mértékű) állami dotáció ellenére a törzstenyészetek kancaállománya egyre csökkent, minősége felhígult, s tartási körülményei is igen gyakran törzstenyészetéhez méltatlanok voltak. A nyolcvanas években történtek ugyan bizonyos pozitív intézkedések ennek a nemkívánatos helyzetnek a megszüntetésére, de ezek legfeljebb csak lassították a leépülési folyamatot, megszüntetni nem tudták.

A még meglévő népies és az egykori törzstenyészetekből kikerült állományból 1989. június 12-én 60 alapító taggal és 260 tenyészkancával megalakult a Kisbéri-félvér Lótenyésztő Országos Egyesület, amely jelenleg a fajta elismert fajtafenntartója.

A kisbéri-félvért tenyésztők feladata a fajta hagyományos értékeinek megőrzése az eredeti tenyésztési módszerek alkalmazásával. A kisbéri-félvér, mint eredetileg katonai célokra tenyésztett hátszló, kiválóan megállja helyét a sport- és hobbilovaglásban is.

Az egyesület egyik fő feladata a fajta genetikai értékének megőrzése mellett, hogy támogassa a tenyészállatok minél szélesebb körű sportkipróbálását. Mivel az ehhez szükséges anyagi eszközök nem állnak az egyesület rendelkezésére, ez a tevékenység a szervezésben és tanácsadásban nyilvánul meg. A kisbéri-félvér egyedek leginkább a military (lovastusa) szakágban érnek el országos szinten jegyzett eredményeket, de rendszeresen feltűnnek a díjugratásban, fogathajtásban és díjlovaglásban is.

A kisbéri fajta új mérvonalainak és kancacsaládjainak kiválasztásánál elsősorban a sportra való alkalmasságot kell figyelembe venni. A fajtában korábban rögzült jó tulajdonságok (acélosság, robbanékonyság, gyorsaság, szervezeti szilárdság, ugrókészség) és a típus megőrzése mellett cél a mai sportlovakkal szemben támasztott követelményeknek megfelelő tulajdonságok rögzítése a fajtán belüli szelekcióval, vagy/és új, elsősorban angol telivér vonalak létrehozásával (mozgás, ugróképesség és stílus).

1.3. Az állomány nagyság változása az Egyesület megalakulásától a Tenyésztési Program benyújtásáig:

A magyarországi hagyományos lófajták közül a kisbéri-félvér rendelkezik a legtöbb törzskönyvi ellenőrzés alatt álló egyeddel. Az Egyesület nyilvántartásában 800 méneskönyvi kanca és 80 fedezőmén szerepel. Ezek elhelyezkedése az ország egész területére kiterjed. Nagyobb egyedsűrűséggel található Tolna, Pest, Szabolcs-Szatmár-Bereg, Komárom-Esztergom és Békés megyékben.

A bejelentett kancák létszáma 1989-től 2002-ig növekedést mutatott, 2005-től nagyságrendileg azonos szinten maradt, később kissé csökkent. 2015. évben némi emelkedés volt megfigyelhető, aminek oka az őshonos kancák állami támogatása. emelkedés az őshonos kancatámogatás kiírásának köszönhető.

A bélyegzett csikók száma 2010. után drasztikus csökkenést mutatott, aminek fő oka a lótenyésztés általános válsága, az eladási nehézségek, és ezzel a fedeztetési kedv visszaesése.

1.4. A kancacsaládok bemutatása:

A kisbéri-félvér fajta eredeti kancacsaládjai a II. világháborúban szinte kivétel nélkül elvesztek, ezért a fajta reprodukálása főképpen a sárvári és dalmandi törzstenyészet anyagából, valamint népies állományból történt. Az új kancacsaládok kialakulása jelenleg is folyik.

A jelenlegi állományban a következő kancacsaládok találhatóak meg:

Kancacsalád eredete	Családalapító	Megjegyzés
Gidrán	Siglavy Gidran Sértegető	

Gidrán	Fruska	
Gidrán	Siglavay Gidran Eszter	
Gidrán	107 Gidran VIII	
Gidrán	13 Gidran „B” VIII	
Balassa János	Mecsek Dolly	Fedezőmént adott
Balassa János	Lepke	
Nagycserkesz	Manci	
Nagycserkesz	Juci	
Nagycserkesz	Gunera	Fedezőmént adott
Nagycserkesz	Virág	
Nagycserkesz	Csinos	Fedezőmént adott
Nagycserkesz	Fecske	
Regöly	Szinésznő	
Regöly	Bóbita	
Regöly	Cuni Baba	
Regöly	Kicsi	
Regöly	Regöly Jólány	
Regöly	Kese	
Regöly	Inga	
Regöly	Kakukk	
Regöly	Lenke	
Regöly	Hajnal	
Regöly	Refrain Csipkedő	
Pálfa	Shilah	
Pálfa	Tisza	
Pálfa	Mirza	
Pálfa	Formás Orgona	
Pálfa	Csinos	
Pálfa	Óvatos	
Simontornya	Manci	
Simontornya	Bubideres	
Simontornya	Borcsa	
Sárvár	568 Csákó Galiba	Fedezőmént adott
Sárvár	Szobalány	
Sárvár	Simonbánné	
Sárvár	Keletporosz Remény	
Sárvár	Menyasszony	Fedezőmént adott
Sárvár	10 Fenék VI	
Sárvár	Szivárvány	Fedezőmént adott
Sárvár	120 Diktátor	
Sárvár	Bulla	
Sárvár	609 North Star XXV	
Eredeti kisbéri	153 North Star I	
Eredeti kisbéri	161 Maxim VI Konkur	
Eredeti kisbéri	Gizi	
Eredeti kisbéri	Keletporosz Púder	Kiemelt
Eredeti kisbéri	Oltszem II Ónos	
Eredeti kisbéri	Ragyogó	

Sütvény	Gárda Keszkenő	Kiemelt ménnevelő
Sütvény	Epres	
Sütvény	Gi 176 psz.	
Sütvény	Mályva	Fedezőmént adott
Sütvény	Deres	
Sütvény	Sári	
Sütvény	Extra	
Sütvény	Hacsak	
Sütvény	Volán	Fedezőmént adott
Sütvény	Madár	
Sütvény	Kormos	
Lóska János ménese	Filou Baba	Kiemelt
Trakehneni	Emity	Kiemelt
Trakehneni	Parhar Rumba	
Trakehneni	Fruska	
Nagyszentjános	Filou VI Óvatos	
Nagyszentjános	Filou VI Orsolya	Kiemelt
Nagyszentjános	Olcsó	
Nagyszentjános	Rekettye	
Nagyszentjános	Baba	
Népies	Oszwald	
Népies	Merengő II Holló	Kiemelt ménnevelő
Népies	Bakucz Vihar	Kiemelt ménnevelő

1.5. A fajta küllemi leírása

Az angol telivér jellegéhez közel álló, elegáns, nemes, szilárd szervezetű háta, amely könnyebb hámos munkára is alkalmas. Feje nemes, szikár, egyenes profilvonalú. Nyaka hosszú, jól ívelt, többnyire középmagasan illesztett. Marja magas, hosszan hátba nyúló. Háta közepesen hosszú. A far elég terjedelmes, közepesen széles, elég jól izmolt almafar. Lapockája dőlt, hosszú, eléggé szabad mozgású, de e tekintetben kifogásolható egyedekkel is találkozunk. A mellkas a magas félvér jellegnek megfelelően mély és kevésbé dongás. A lábak szárazak, szikarak, a lábállás rendszerint szabályos. Esetenként kissé fűzött száraz, franciásság, hátul kisebb terjedelmű csánkok, kispókú tehenesség előfordul.

Kisbéri félvér küllemi fajtastandard

Bírálat tárgya	Kívánatos	Elfogadható	Nem kívánatos
Összbenyomás	Elegáns, nemes, de erőteljes, szilárd szervezetű, hátság típusú ló.	Kevésbé nemes, ha az egyéb feltételeknek eleget tesz.	Durva, heterogén, laza szervezetű, vagy túl finom, nemi jelleg hiánya
Fej	Testtömeggel arányos nagyságú, száraz finom, egyenes profilvonalú, kifejezett tekintetű, kint ülő nagy szemekkel, tág orrnyílások, szabályos, ép fogazat.	Kevésbé megnyerő, de nem durva, kispókú burkoltság.	Durva, otromba, vagy túl finom, domború profilvonal, fogazati rendellenességek.
Nyak	Középmagasan illesztett, hosszú, karcsú, jól ívelt, jól izmolt, finom, vékony szálu sörény (és fark) szőrök.	Nem elég hosszú, de jól illesztett, vagy kevésbé ívelt, de a kívánatostól nem nagymértékű az eltérés.	Rövid, egyenes, izomszegény "hegedűnyak", kifordított "szarvasnyak", vagy hidegvérű beütésre utaló rövid, terhelt. Durva, dús, hullámos szőrök.
Mar	Kifejezett, hosszan hátbanyúló, jól izmolt.	A kívánatosnál kevésbé hosszú vagy kifejezett.	Rövid, púpos, izomszegény, vagy süppedt.
Hát	Rövid, elég feszes, jól izmolt.	Kispókban előremélyedt.	Hajlott, púpos, túl hosszú.

Ágyék	Rövid, feszes, zárt.	A kívánatosnál hosszabb, ha az elég feszes.	Hosszú, laza, vagy púpos
Far, comb	Terjedelmes, hosszú, jól izmolt.	Kisfokban csapott far, ha elég hosszú és izmolt.	Izomszegény, rövid, vízszintes far, erősen csapott, barázdált.
Szügy	Közepesen széles, de jól izmolt, mély.	A kívánatostól a széles felé való eltérés.	Keskeny, izomszegény "kakasszügy"
Mellkas	Mély, közepesen dongázott, terjedelmes, hosszú lapátos porci tájék.	A kívánatosnál laposabb, ha elég mély és terjedelmes.	Lapos, sekély, rövid lapátos porci tájék.
Nemi szervek	Ép, mindennemű sérüléstől, betegségtől mentes.		Bármilyen morfológiai vagy egészségügyi rendellenesség.
Lapocka, felkar	Hosszú, dőlt, izmos, szabad mozgást lehetővé tevő.	A kívánatostól kismértékű eltérés.	Rövid, meredek, izomszegény.
Lábtő, szár, boka, csüd, paták	Terjedelmes ízületek, tiszta száraz, jól illesztett és inalt, közepes hosszúságú száraz, szabályos szögelésű közepes hosszúságú csüdök, testtömeggel arányos méretű szabályos, ép szaruanyagú paták.	Kisfokban fűzött vagy burkolt, a kívánatosnál hosszabb száraz vagy csüdök, korrigálható patarendellenességek (patafaragással).	Erősen fűzött, hosszú, gyengén inalt vagy kötőszövetes, burkolt száraz, hosszú puha csüdök, vagy meredekség, dús bokaszőrök, nem korrigálható, nem rendellenes használat során szerzett patahibák (pl. bakpata, porhanyós szaru, teletalpúság).
Csánk	Terjedelmes, tiszta, száraz, torzulás mentes.	A természetes elhasználódásnak megfelelő mértékű deformációk.	Rövid, keskeny vagy kivágott csánk, nagyfokú burkoltság, súlyos deformációk.
Lábszerkezet	Elöl, hátul szabályos.	<u>Elöl</u> : kismértékű franciáság, vagy hegyfáltipró, az elhasználódással arányban álló rokkantság. <u>Hátul</u> : kisfokú kardosság, tehenesség.	Súlyos mértékű lábszerkezeti hibák, a használat által nem indokolható mértékű elhasználtság, patológiai esetek.

Mozgás	Lendületes, szabályos vonalú, hosszú, tényerő lépés és ügetés, hátulsó lábak lépnek túl az elülsők patanyomát, ügetésben a nyújtás képessége legyen meg.	Szabályos vonaltól kissé eltérő, ha elég lendületes és tényerő.	Rövid, kötött, aprózó, nem elég tényerő, szabályos vonaltól erősen eltérő láb-előrevitel, sántaság.
--------	--	---	---

Színe:

Leggyakoribb színe ma a sárga, a pej és a szürke, de elfogadott a fekete is. A fakó szín árnyalatai elfogadottak, de nem kívánatosak. A századfordulón az uralkodó szín a pej volt. Kizáró a tarkaság, és a hidegvérűekre jellemző deres (pejderes, sárgaderes, vasderes) szín.

1.6. Értékmérő tulajdonságok

A kisbéri-félvér lovak a lovassport valamennyi ágában eredményesen használhatók. Bár a fajta kétségtelenül veszített a századfordulón, a két világháború közötti megalapozott hírből, ma is kiemelkedik a lófajták közül acélosságával, robbanékonyságával, keménységével és nemességével, valamint intelligenciájával. E tulajdonságai miatt nemcsak a hobby-ló tartók, hanem a hagyományörzést és teljesítmény-sportokat folytatók körében is igen kedvelt. A fajta jelentősége az egyesület megalakulása óta eltelt 27 évben sokat nőtt, a fajta egyedeinek minősége egyre javul. A szervezett tenyésztés keretei, a jól megfigyelhető tudatformálódás biztosíték lehet a fajta megőrzésére, létszámának gyarapodására. A sajátteljesítmény-vizsgák kiterjedtebbé válásával a genetikai érték, a sportirányú átörökítő-képesség javulásával számolhatunk.

II. TENYÉSZCÉL

A kisbéri-félvér az egykori Kisbéri Magyar Királyi Állami Ménes által kitenyésztett magasfélvér-jellegű lófajta, melynek tenyészcélja napjainkban a korszerű követelményeknek is megfelelő, nemes, tetszetős háttas és fogatoló előállítás a hagyományos tenyésztési- és sportirányú szelektációs módszerek felhasználásával. Cél a díjugratás, lovas-tusa, fogathajtás és gyerek lovassportok mellett a kedvtelésből lovaglók, hagyományörző és fegyveres testületek lóigényének kielégítése könnyen tanítható, munkabíró, könnyen kezelhető, intelligens lovakkal.

Mindezek alapján kisbéreinek az a ló tekinthető, amely megfelel a Kisbéri Méneskönyv követelményeinek, valamint ezeknek a lovaknak az Egyesület által tenyésztésre elfogadott mének után született szaporulata.

III. TENYÉSZTÉSI MÓDSZEREK

3.1. Fajtatiszta tenyésztés, (a fajtaazonosság, annak vizsgálati módszerei, igazolásának rendje)

A fajtatiszta tenyésztés körébe tartozik a kisbéri-félvér kancák fedeztetése az alábbi, a fajta kialakulásában részt vett fajtájú ménekkel:

- kisbéri-félvér
- angol telivér
- furioso – north star
- Shagya-arab
- gidrán.

A fajtaazonosság vizsgálata a származási lap 4. ősi sora alapján történik. Kisbéri-félvér az a ló, amelynek 4. ősi sorában a 16 ősből legfeljebb 2 ősz tartozik idegen fajtához. Nem vesszük idegen fajtának a fajta kialakulásában részt vett fajtákat: az angol telivért, a gidránt, a furioso-north start, a Shagya arabot, a trakehnenit. A fajtában elismertek a sportló-fajták azon egyedei, amelyek a kisbéri-félvér fajtában mérvonalat alapítottak (Ramzes Junior, Aldato, Fokos, Amati, Cenzor).

Azon lovak, amelyek a fajtán belül születtek, fajtaazonosnak számítanak, ezt igazolja a tenyésztési szabályzat szerinti bélyegzésük. A fajta a lóútlevélben is megjelölésre kerül.

3.2. Keresztezés (génmigráció szabályai a fajtában, a keresztezett állatok tenyésztésbe illesztése): Idegen fajták a kisbéri-félvér állományba kizárólag cseppvér-keresztezéssel kerülhetnek be.

A tenyésztői bizottság külön, egyedi engedélye alapján, a teljesítmény javítása érdekében keresztezési partnerként elfogadhatóak a fajtában a sportló-fajták azon ménjei, amelyek legalább 50% telivér, anglo-arab vagy arab vérhányaddal rendelkeznek, és típusukban megfelelnek a kisbéri-félvér fajta küllemi leírásának. Ezen ménnek összesen évente legfeljebb a kancaállomány 8%-át fedezhetik.

A fent leírt fedeztetésekből származó, 25% idegen vérhányadú kancák a teljes kancaállomány legfeljebb 5%-át képezhetik, és csak kisbéri-félvér vagy a fajtában elfogadott angol telivér méntől származó csikók fogadhatók el a fajtában.

Előzetes bírálat után nyilvántartásba vehetők azon kancák, amelyek valamely más fajta törzskönyvében belül születtek, azonban kisbéri-félvér kancacsaládból származnak, és apjuk valamely európai melegvérű sportló-fajta ménje. Ezen kancák engedélyezett párosításból, kisbéri-félvér vagy a fajtában engedélyezett angol telivér méntől származó ivadéka a fajta törzskönyvében törzskönyvezhetők, amennyiben az ilyen párosításból született csikók száma évente nem éri el a fedeztetett kancaállomány 5%-át.

3.3. Vonaltenyésztés, vonalfenntartás elvei a fajtában:

A fajtában megkülönböztetünk élő és kihalt, régi és új, illetve telivér, arab, trakehneni és egyéb eredetű mérvonalakat.

A genetikai variancia fenntartásához a fajta elegendő számú mérvonallal rendelkezik. Fontos feladat a mérvonalak stabilizálása, mert a Maxim vonal kivételével nem jellemző a vonalalapító ménre történt rokntenyésztés.

A fajtára a kezdetektől jellemző volt a vonalak kihalása és új vonalak képződése. Jelenleg is léteznek kihaltól élő vonalak (Dunure), virágzó vonalak (Széplak), és olyan vonalak, amelyek életképessége bizonytalan (Notórius).

Ménvonal neve	Alapító fajtája
Advent	Trakehneni
Aldato	Holsteini
Amati	Holsteini
Bob herceg	Angol telivér
Cenzor	Egyéb
Conrad	Trakehneni
Déva	Angol telivér
Dunure	Angol telivér
Fenek	Angol telivér
Fernando	Trakehneni
Filou	Angol telivér
Fokos	Holsteini
Forintos	Angol telivér
Formás	Trakehneni
Hadfi	Angol telivér
Hohenstein	Trakehneni
Istafan	Anglo-arab
Koheilan	Shagya arab
Maxim	Angol telivér
My Boy	Angol telivér
Notórius	Angol telivér
Ozora	Gidrán
Rakéta	Angol telivér
Ramzes	Holsteini
Szemafor	Angol telivér
Széplak	Trakehneni
Szikrázó	Angol telivér

IV. TÖRZSKÖNYVEZÉS

4.1. Állományba vétel feltételei:

Az állományba vétel a tulajdonos kezdeményezésére történik. Szükséges a belépési nyilatkozat, az állománybejelentő lap benyújtása, valamint a ló származásának hitelt érdemlő igazolása. (Lóútlevél vagy származási lap.) Az iratok benyújtását követően az Egyesület tenyésztésvezetője elbírálja, hogy a ló felvehető-e a méneskönyvbe vagy a nyilvántartásba. Az éves tagdíj befizetésével a tulajdonos megerősíti belépési szándékát, és a tenyésztésvezető a lovat állományba veszi.

Azon kancák esetében, amelyeknek tulajdonosa/tartója nem az Egyesület tagja, az eljárás azonos a tagságban lévő kancákkal.

A hazai tenyésztésű és az import egyedek esetében az eljárás azonos. Import egyedek törzskönyvbe vétele a honosítás után történhet meg.

Hazai tenyésztésű lónak tekintendő az Egyesület 1.1. pont szerinti működési területén azonosított és a Kisbéri Méneskönyvbe csikóként főtörzskönyvi nyilvántartásba vett egyed, továbbá a nem Magyarország területén működő tenyésztőszervezet által csikóként nyilvántartásba vett egyéb fajtájú, de a Kisbéri Méneskönyvbe történő felvétel 4.2. szakasz szerinti feltételeit teljesítő egyed.

Importnak tekintendő bármely, Magyarországon kívüli uniós tagállam vagy harmadik ország területéről érkező, már azonosított és a születési országában elismert tenyésztőszervezet által nyilvántartásba vett egyed.

4.2. Törzskönyv

A bekerülés feltételei

2007. évig:

Hiteles származási lap alapján 4 ősi sorig teljes származás, melyben idegen melegvérű fajtába tartozó vagy ismeretlen ős max. 25 %-ban fordulhat elő, a negyedik ősi sorban számítva (legfeljebb 4 ős a lehetséges 16 közül). Ismeretlen ős legkorábban a 4. ősi sorban, idegen melegvérű fajtába tartozó ős legkorábban a 3. ősi sorban, nem melegvérű fajtába tartozó ős egyáltalán nem fordulhat elő.

A pedigrében elismertek:

- a kisbéri hagyományos vonalai, valamint:
- a versenyfélvér,
- az angol telivér,
- az arab,
- a gidrán,
- a furioso-north star,
- a trakehneni,
- amennyiben azzal a tenyésztő kisbéri tenyésztési irányt folytat.

Megjegyzés: Ez azt jelenti, hogy pl. angol telivér vagy arab kanca is felvehető a Méneskönyvbe, amennyiben kisbéri-félvér ménnel fedeztetik. Ilyen esetben a kanca fajtáját a Méneskönyvben külön fel kell tüntetni.

2008-tól :

A méneskönyv kancaoldalról lezárult, és új kancák a fajtába az általános szabályok szerint nem kerülhetnek be. A fajtán belül született egyedeken kívül csak az a kanca kerülhet a főtörzskönyvbe, amelyeknek származása 6 ősi sorig fajtatisztán visszavezethető, illetve az angol telivér, ha küllemi- és mozgásbírálaton a II. osztályú minősítést eléri.

[MB3] megjegyzést írt: Ezt azért szükséges definiálni, mert a működési terület kiterjesztésével egy romániai KB csikó hazai tenyésztésűnek fog minősülni, hiszen itt kerül első ízben törzskönyvbe. Ugyanakkor a pl. Gidrán Méneskönyvbe (magyar vagy akár romániai születésű) csikóként törzskönyvezett ló is hazai tenyésztésű. Minden más csak az import és honosítandó, mert ez esetben a "honosítás" már nem országhoz kötött, hanem nyilvántartáshoz/törzskönyvhez.

Felnőtt egyedek felvételi kérelme esetén (amennyiben a ló származása a kisébéri-félvér tenyésztési programnak megfelel, de a jelölése nem a tenyésztési program szerint történt), DNS-alapú származásellenőrzést kell végezni.
A felnőttkori fajtabejegyzés mindenkor díját a közgyűlés határozza meg.

A kancák felvétele a kancaregiszterbe legkorábban 3 éves korban történik.

4.3. A nukleusz minősítés kritériumai

A nukleusz állomány a fajta kiemelt genetikai potenciállal rendelkező állománya, amely elsősorban, de nem kizárólagosan alkalmas a mének előállítására, és a fajta megfelelő minőségben való fenntartására. A nukleusz állomány kancáival szemben támasztott követelmények:

- származás: valamelyik régi kisébéri-félvér ménésre, vagy legalább 1945-ig visszavezethető fajtaazonos származás.
- minősítés: I. vagy II. osztályú, illetve Elit, Tenyésztési elit vagy Szuperelit minősítés, és megfelelő fajtajelleg.

A nukleusz állomány párosítási tervét minden évben jóvá kell hagyatni a tenyésztésvezetővel.

4.4. A törzskönyvből történő kikerülés szabályai

A törzskönyvből való kikerülés okai a következők lehetnek:

- A ló eladásra kerül, és az új tulajdonos nem kérelmezi a törzskönyvi nyilvántartást.
- A lóval nem kisébéri-félvér irányban folytatják tovább a tenyésztést.
- A ló elpusztul.

A törzskönyvből nem elpusztulás miatt kikerült ló kérelemre a törzskönyvbe visszavehető.

4.5. Származás-nyilvántartás

Az ~~egyesület~~ Egyesület gondoskodik a fajtához tartozó mének után születő csikók nyilvántartásba vételéről és az adatoknak a központi rendszerbe történő eljuttatásáról.

A kancafedeztetés, termékenyítés nyilvántartása

Kancafedeztetési és mesterséges termékenyítő állomást az Egyesület működési területének tagállamaiban alkalmazandó nemzeti hatósági előírások betartásával lehet üzemeltetni. A kancafedeztetési és mesterséges termékenyítő állomást üzemeltető méntartó ezen hatósági előírások betartásáért önmaga felel.

A kancafedeztetés, termékenyítés alapbizonylata a termékenyítő állomáson kiállított termékenyítési jegyzőkönyv. A termékenyítési jegyzőkönyv az Egyesület vagy megbízottja által biztosított 4 példányos bizonylat, amelynek 1. és 2. példánya a

törzskönyvező szervezeté, 3. példánya a termékenyítő állomásé, 4. példánya a kancatulajdonosé, ez az úgynevezett fedezetési jegy.

A termékenyítési jegyzőkönyv adattartalma a következő:

- év
- sorszám
- termékenyítő állomás kódja és neve
- fedezetés típusa
- Fedezetés dátuma
- fedezőmén törzskönyvi száma és neve
- fedezetett kanca azonosítója, törzskönyvi száma és neve, születési éve, színe, jegyei, mikrochip-száma, bélyegzése
- kancatartó neve, címe, telefonszáma, születési dátuma
- kancatulajdonos neve, címe, telefonszáma, születési dátuma
- fedezetési állomás vezetőjének aláírása
- dátum
- átvétel igazolása

A fedezetés, termékenyítés bejelentése

A termékenyítést az Egyesület vagy megbízottja rögzíti a központi nyilvántartásban.

A fedezetés, termékenyítés utólagos bejelentésének szabályai

Utólagos bejelentés külön eljárási díj ellenében lehetséges, a csikó 6 hónapos koráig. Ebben az esetben pót-fedezetési jegyet kell kiállítani, és a DNS-vizsgálattal történő származás-ellenőrzés kötelező.

4.6. Működési területen kívüli ~~K~~külföldi fedezetés nyilvántartásba vételének szabályai

A külföldi fedezetés [alatt az Egyesület 1.1. pont szerinti működési területén kívüli országban történt kancafedezetést/-termékenyítést értjük. Ennek](#) nyilvántartásba vételéhez szükséges a fedezetés alapbizonylata (külföldi fedezetési jegyzőkönyv), az Egyesület hozzájárulása, valamint a fedezőmén hiteles származási lapja és DNS-kártyája. A központi rendszerbe a külföldi fedezetés egy ún. virtuális fedezetési jeggyel kerül be, amelynek adattartalma a [külföldi](#) fedezetési jegyzőkönyv adattartalmával megegyezik. A virtuális fedezetési jegyen utalni kell a fedezetés alapbizonylatára, a külföldi fedezetési jegyre.

4.7. Embrió-átültetés nyilvántartásba vételének szabályai

A donor kanca termékenyítéséről a fentiekben leírt módon termékenyítési jegyet állít ki a termékenyítő állomás.

Az embrió beültetését végző szakember jegyzőkönyvet állít ki, amelyben fel kell tüntetni:

- a biológiai apa törzskönyvi számát és nevét,
- a biológiai anya (donor kanca) azonosítóját és nevét,
- a recipiens kanca azonosítóját és nevét,

- a donor kanca tartójának (tulajdonosának) nevét és címét,
- az embrió-átültető állomás nevét és nyilvántartási számát,
- az embrió-beültetés időpontját.

Az embrió-átültetési jegyzőkönyv a fedeztetési jegyzőkönyvhöz hasonlóan 4 példányban készül, az első két példány a törzskönyvezést végző szervezet, a harmadik az embrió-átültető állomás példány, a negyedik példányt pedig a donor kanca tartója kapja. A termékenyítési jegyzőkönyv és az embrió-átültetési jegyzőkönyv egymás nélkül érvénytelen.

A megszületett csikó bélyegzése előtt a tenyésztő szervezet megbízottja mintát vesz a csikóból a DNS vizsgálat elvégzése céljából. A csikó DNS mintája összehasonlításra kerül a genetikai anyáéval és apáéval (megerősítés céljából), illetve a recipiens kancáéval (kizárás céljából).

A csikó csak a származást megerősítő DNS-vizsgálat eredményének megérkezése után jelölhető. Azonosításkor a csikójelölési jegyzőkönyvre a genetikai szülőket, illetve a beavatkozás tényét fel kell feltüntetni.

Az embrióátültető állomást [az Egyesület működési területe szerinti tagállam illetékes](#) tenyésztési hatóságától kapott üzemeltetési engedély birtokában lehet működtetni.

4.8. A csikók jelölésének, azonosításának módja

A csikó születését a tulajdonos a fedeztetési jegy részét képező ellésbejelentő lapon bejelenti a törzskönyvező szervezetnek, [továbbá a Magyarországon kívüli működési terület tagállama szerinti illetékes hatóságnak, annak előírása szerint](#).

[A\) A csikók jelölésének, azonosításának módja a Magyarország területén született csikók esetében:](#)

Az azonosítást az Egyesület vagy megbízottja végzi. A kisbéri-félvér csikók elsődleges jelölése a transzponder, amelyet a nyak baloldalán a sörény alá helyez be a tenyésztő szervezet megbízottja. Kizárólag a tenyésztési hatóság által jóváhagyott, **országkóddal ellátott** transzponder használható. Másodlagos, választható jelölés [az égetett \(forró vassal törtető\)](#) bélyegzés, amely a következőképpen történik: a nyeregtájék bal oldalára kerül a fajtajel és a tenyésztő szervezet által kiadott, évente előlről kezdődő csikószám, a nyeregtájék jobb oldalára a születési évszám utolsó 2 számjegye. A tulajdonos kérésére ménesjel bélyegezhető az évszám fölé vagy a combba. Az azonosító adatokat a tenyésztő egyesület vagy megbízottja a központi nyilvántartásban rögzíti.

[B\) A csikók jelölésének, azonosításának módja a Magyarország területén kívüli egyesületi működési területen született csikók esetében:](#)

[A kisbéri-félvér csikók elsődleges jelölése a transzponder, amelyet a nyak baloldalán a sörény alá helyez be a születés helye szerinti tagállam illetékes hatósága vagy az általa felhatalmazott szervezet, a Bizottság \(EU\) 2021/963 Végrehajtási Rendelete előírásai szerint. Másodlagos, választható jelölés az égetett bélyegzés, amelyet az Egyesület vagy megbízottja végez és a következőképpen történik: a nyeregtájék bal oldalára kerül a fajtajel és a tenyésztőszervezet által kiadott, évente előlről kezdődő csikószám, a](#)

[MB4] megjegyzést írt: Erről majd beszéljünk, hogy szeretnétek, én egy alap megoldást írtam le.

nyeregajték jobb oldalára a születési évszám utolsó 2 számjegye. A tulajdonos kérésére ménesjel bélyegezhető az évszám fölé vagy a combba.

A tagállam illetékes szervezete által végzett transzponderes jelölés alkalmával a csikó tulajdonosának kötelessége az Egyesület vagy megbízottja által biztosított nyomtatványon a jelölést végző személlyel felvetetni és igazoltatni a jelölési és azonosító adatokat, amelyeket az Egyesület vagy megbízottja felé egyidejűleg köteles bejelenteni. Az Egyesület vagy megbízottja az így felvett adatokat a helyszínen ellenőrzi/ellenőrizheti.

Az azonosító adatokat a tenyésztő egyesület vagy megbízottja a központi nyilvántartásban rögzíti.

Az elnevezés szabályai

A kisbéri-félvér csikók kettős nevet kapnak: az első név a vonal neve, a második a használati név, amely az anya használati nevének kezdőbetűjével kezdődik. A csikók magyar, vagy a magyar nyelvben meghonosodott használati nevet kapnak.

Azonosító-képzés szabályai

—Az azonosítót a bélyegzés (értsd: kiadott csikószám) alapján képezzük az alábbiak szerint:

Országkód (amely a születés országától függetlenül minden esetben HUN); nem-ivar betűjele; fajtajel; születési évszám utolsó 2 számjegye; 3 számjegyű vagy arra kiegészített csikószám; 4 karakter technikai számérték, amely magyarországi születés esetén általában 4 db nulla, egyéb esetben 1 db nulla és a születési tagállam 3 betűs országkódja, azaz pl: HUN K KB121230000; HUN M KB260880ROU

A működési terület szerinti tagállamok esetén alkalmazott országkódok a jelen Tenyésztési Program 6. mellékletében kerülnek felsorolásra.:

Ausztria: AUT

Horvátország: HRV

Románia: ROU

Szlovákia: SVK

Szlovénia: SVN

4.9. UELN-képzés szabályai

- 1-3. karakter: országkód (348)
  - 4. karakter: adatbázis kódja (1)
  - 5-6. karakter: központi adatbázison belül a fajtajel (KB)
  - 7-8. karakter: a születés évének két utolsó számjegye
  - 9-11. karakter: csikószám
  - 12-15. karakter: négy technikai számérték (amely magyarországi születés esetén általában 4 db nulla, egyéb esetben 1 db nulla és a születési tagállam 3 betűs országkódja általában 0000)
- Pl. 3481KB161230000 vagy 3481KB260990SVK

4.10. Származás-ellenőrzés módja és dokumentálásának rendje

[MB5] megjegyzést írt: Ezt is beszéljük meg, szeretnék-e utalni az azonosítóban a születési országra, nem kötelező, de írtam javaslatot – ezt a többiekkel egységesen kellene szabályozni.

[MB6] megjegyzést írt: Kénytelen voltam a 3 betűset alkalmazni, mert HR az nemcsak Horvátország, hanem Hajdú-Bihar is és ugyanez a helyzet Szlovákiával, SK=Szolnok megye.

Alapvetően a származást az anyakanca és a fedezetési jegy összekapcsolódása határozza meg. Ennek feltétele, hogy a csikó az anyja alatt kerüljön azonosításra, és ne legyen olyan tényező, amely kétségesse teszi a csikónak a fedezetési jegy szerinti származását.

A DNS-vizsgálatot az erre a tevékenységre akkreditált és az Egyesülettel együttműködésben álló laboratórium végzi. A vérminta vételét a tenyésztő szervezet vagy megbízottja ellenőrzi. A költségviselő a kétséges minták és a fedezőmén-jelöltek esetében a tulajdonos, a szűrőpróba-szerű vizsgálatoknál a tenyésztő szervezet.

Kötelező a DNS-vizsgálat az alábbi esetekben:

- A jogszabályban meghatározott határidő után, illetve nem az anya alatt azonosított csikók esetében
- Minden jelölésre kerülő kancacsikó esetében, 2024. után pedig minden jelölésre kerülő csikó esetében.
- Ha kétségesse válik a származás
- Utólagos eljárással kiadott fedezetési jeggyel ellátott csikók esetén
- Hasban import csikóknál
- Mélyhűtött spermás mesterséges megtermékenyítésből született csikóknál
- Embrió-átültetésből származó csikóknál
- Fedezőmének esetén
- Egyéb esetekben, amennyiben azt jogszabály előírja.

4.11. A származási igazolás kiállításának szabályai

A származási igazolás a lóútlevél részét képezi. Azon lovakra, amelyek csak az alapadatokat tartalmazó lóútlevéllel rendelkeznek, a tulajdonos megrendelésére és költségére a törzskönyvező szervezet állít ki származási igazolást.

A származási igazolás adattartalma:

- sorszám;
- az elismert tenyésztő egyesület vagy szövetség neve, a törzskönyv megnevezése
- az állat születési dátuma, színe és jegyleírása, ivara;
- a jelölés módja, azonosító és UELN-szám
- törzskönyvi osztályzat
- a tenyésztő és a tulajdonos neve és címe
- az állat származása 4 ősi sorig
- az ősök törzskönyvi száma, neve, születési éve, színe, azonosítója (a 3. ősi sorig)
- a kiállítás helye és időpontja
- a hitelesítő aláírása

4.12. A lóútlevél-kiadás szabályai

[A lóútlevél mint azonosító okmány és származási igazolás kiadásának szabályait az Egyesület működési területén a Bizottság \(EU\) 2021/963 Végrehajtási Rendelete szabályozza, ezen kívül Magyarországon a lófélék azonosításáról szóló 110/2013. \(IV. 9.\) Korm.rendelet is alkalmazandó. Ennek alapján a Magyarországon, valamint az Egyesület működési területe szerinti egyéb tagállamban született, törzskönyvezett csikók esetében a lóútlevél-kiadás a következők szerint történik.](#)

[MB7] megjegyzést írt: Külföldön születés esetében is a Nébih laborba kell mintát küldeni!

[MB8] megjegyzést írt: Ez nem a külföldi témakörhöz tartozik, de átgondolandó, mert az alatta lévő szabályozással összevetve nem világos, hogy a különböző kötelező DNS-vizsgálati esetekben ki a költségviselő.

Magyarországon született csikók esetében:

A 4.8. szakasz A) pont szerint jelölt és azonosított, központi nyilvántartásba vett csikók származási lappal ellátott lóútlevelét az Egyesület vagy megbízottja kiállítja és megküldi a lótulajdonos részére.

Magyarországon kívüli működési területen született csikók esetében:

A Bizottság (EU) 2021/963 Végrehajtási Rendeletének 22. cikke alapján és a 4.8. szakasz B) pont szerint jelölt és azonosított, központi nyilvántartásba vett csikók származási lappal ellátott lóútlevelét az Egyesület vagy megbízottja kiállítja és a csikó születési helye szerinti tagállam illetékes hatóságának előírására annak megküldi nyilvántartásba vétel és a kiállított lóútlevél lótulajdonos felé történő kiadása céljából.

V. OSZTÁLYBA SOROLÁS

5.1. Mének

A tenyésztési engedélyt szerzett méneket az Egyesület tenyésztői bizottsága az alábbi szempontok szerint minősíti:

- származás
- küllem
- mozgás
- saját teljesítmény (STV, sport)
- ivadékok minősége

Ezen szempontok alapján az alábbi kategóriákba sorolják a méneket:

- **Ajánlott mén** besorolást nyer az a mén, amely a fenti szempontok közül minimum négyben a fajtában fedező ménnek átlagát jelentősen felülmúlja, és ezáltal az utána nyert ivadékoktól a fajtában számottevő előrehaladás, minőségi javulás várható.
- **Elfogadott mén** besorolását az az apaállat, amely a fenti szempontok szerint három vagy kevesebb paraméterben kiemelkedő, így a fajtában való alkalmazásával a fajta minőségének szinten tartása, egyes szerencsés párosítások esetén javítása várható.
- **Célpárosításra engedélyezett** az a mén, amely a fenti szempontok szerint nem pluszvariánsa a fajtának, de nincsen olyan generális hibája, amely miatt a tenyésztésből ki kellene zárni. Ezen ménnek használata a fajta szempontjából nem jelent előrehaladást, legfeljebb szerencsés párosítás esetén szinten tartást, ezért ellenjavallt. Csikóik abban az esetben vehetők nyilvántartásba KB bélyegzéssel, ha a tenyésztő a fedeztetés előtt a célpárosításra a tenyésztői bizottságtól engedélyt kért és kapott.
- **Cseppvér-keresztelésre engedélyezett mének** azok, amelyek maguk származásuk alapján nem tekinthetők kisbéri-félvérnek, de sportteljesítményük, küllemük, ivadékaik minősége alapján a fajtában használatuk — szabályozott módon — célszerű. Ezen ménekhez való párosítást a tenyésztésvezető **csak abban az esetben fogadja el, ha a megszülető csikó származása a tenyésztési szabályzatban leírtak szerint a kisbéri fajtában elfogadott lesz.**

A mének fenti módon való osztályozását a tenyésztői bizottság évente felülbírálja, és egyes mének magasabb vagy alacsonyabb kategóriába kerülhetnek pl. sportteljesítményük vagy ivadékaik kiemelkedő vagy éppen gyenge minősége alapján. Indokolt esetben a tenyésztési engedély megvonása is lehetséges. Azon méneket, amelyek után 5 évig nem születik kisbéri csikó, illetve nem vettek részt értékelhető sportkipróbáláson, tenyészszelemlén újra be kell mutatni, tenyésztési engedélyüket felül kell bírálni.

A 160 cm alatti marmagasságú mének tenyésztésbe nem vehetők.

5.2. Kancák

Főtörzskönyvi osztályok:

A kancák törzskönyvön belüli minősítése összesített tenyészérték-számítás (származás, küllem és mozgás, saját- és ivadékteljesítmény) alapján történik.

Származás:

- fajtaazonosság
- ősök értékei

A fajtaazonosság számítása a 4. ősi sorban történik.

kisbéri ős	2 pont
egyéb, a tenyésztési szabályzatban elfogadott ős	1 pont
minden más és ismeretlen	0 pont

Maximálisan elérhető **32 pont**.

Az ősök értékeinél a közvetlen ősök alapján.

a fajtában kiemelkedő ős	4 pont
átlagos ős	2 pont
nem kívánatos ős	0 pont

Maximálisan elérhető: **8 pont**.

Küllemi és mozgásbírálat

A küllem- és mozgásbírálatokra országos és helyi (regionális) tenyészszemelemléken kerül sor. A kancákat egyenként mutatják be felállítva, majd lépésben és ügésben felvezetve a 2-4 tagú bírálóbizottságnak.

Felnőttkori küllemi bírálat legkorábban a kanca 3 éves korában végezhető. Az első kisbéri-félvér csikó megszületéséig az anyakanca küllemi bírálatát el kell végeztetni.

100 pontos ("B" típusú) küllemi bírálat az Egyesület által elismert bírálóbizottság által.

[MB9] megjegyzést írt: Ebbe nem írtam bele, úgy gondolom, az az elképzelés, hogy egyéb tagállamban 1-2 alkalommal rendeztek tenyészszemelemlét vagy ide citáljátok a külföldieket is. Arra ez a szöveg jó.

Maximálisan elérhető: **100 pont.**

Ahol erre lehetőség van, az összehasonlító (lineáris) bírálat elvégzésére is törekedni kell. A bírálatot megelőzi a testmérétek felvétele.

Standard méretek: (3 éves vagy idősebb kancák esetén)

Marmagasság (bot): **163-168 cm.**

Marmagasság (szalag): **173-178 cm.**

Övméret: **186-195 cm.**

Szárkörméret: **20.5-21.5 cm.**

Mének standard méretei:

Marmagasság:

bottal **165 cm (± 10 cm)**

szalaggal **175 cm (± 10 cm)**

Övméret: **190 (± 10 cm).**

Szárkörméret: **21 (± 1 cm).**

Mozgásbírálat lépésben és ügésben a "B" típusú bírálati lap szerint

Maximálisan elérhető: **60 pont.**

Az alapminősítés során maximálisan megszerezhető: **200 pont.**

Korrektíós pontszámok a kancák teljesítménye alapján (ha a kanca vagy legalább valamely 2 csikója eléri az alábbi eredményeket):

Pont	Díjugratás	Díjlovlás	Military	Fogat
4	100 cm. ill. kancavizsga	A min. 60%	AK	C kategória
5	110 cm	L min. 60 %	A0	
6	120 cm	LM min. 60%	A	B kategória
7	130 cm	M min. 60%	x	
8	140 cm	St, György 55%	xx	A kategória
9	150 cm	S nehézoszt. 55%	xxx	
10	160 cm	S nemzetközi 55%	xxxx	VB
	Legalább 1 hibátlan pálya.		Kizárás nélküli teljesítése, díjlovlás 55%. 1 terephiba lehet.	Befejezett verseny, min. 2 számban.

— **Tkvi osztályba sorolás:**

Kancák törzskönyvi osztályba sorolása:

Osz-tályzat	Méret	Származás	Küllem	Mozgás	Összesen
I.	Standard	27 p. <	75 p. <	40 p. <	142 p. <
II.	ST+/- 3/0,5	23-27 p.	66-75 p.	36-40 p.	125-142 p.

	cm				
III.	>ST +/- +/-0,5 cm	< 23 p.	< 66 p.	< 36 p.	< 125 p.

A négy minősítési szempont közül a kanca legfeljebb az egyik szerint lehet a kategóriájánál alacsonyabb besorolású.

Nem vehető törzskönyvbe az a kanca, amelynek:

- Marmagassága nem éri el a 155 cm-t, vagy
- Összpontszáma kevesebb az adható pontszám 60%-ánál (120 pontnál), vagy
- Küllemi pontszáma 60 pont alatti, vagy
- Mozgáspontszáma 32 pont alatti.

Elit osztályzatok:

Elit: Min. 130 p. alapminősítés, + ő maga vagy legalább egy ivadéka valamely szakág országos bajnokságában értékelhető (nem kizárt) eredményt ért el, vagy legalább két ivadéka országos egyesületi tenyészszelektáción **I. osztályú minősítést ért el.**

Tenyésztési elit: Min. 130 p. alapminősítés, legalább 6 megszületett csikó, melyből egy I. osztályú és legalább kettő II. osztályt elért méneskönyvi kanca, vagy bejelentett sportló, illetve legalább egy a fajtában tenyésztésre elfogadott fedezőmén.

Szuperelit: Min. 130 p. alapminősítés, + saját maga vagy legalább egy ivadéka valamely sportág országos bajnokságában vagy ennek megfelelő szintű nemzetközi versenyen helyezett.

A korrekciós számokhoz és az elit osztályzatokhoz az alapadatokat a tulajdonos szolgáltatja, majd a minősítést a tenyésztésvezető végzi el.

VI. A FAJTA SZELEKCIÓJÁNAK RENDJE

6.1. Párosítási terv készítésének elvei, célpárosítások

A kisbéri-félvér kancák párosítási tervét minden év **április 1-ig** meg kell küldeni a tenyésztésvezetőnek. Ez egyben az állomány bejelentése is az adott évre.

Az ajánlott és elfogadott ménekkel bármely főtörzskönyves kisbéri kanca szabadon fedeztethető. A III. kategóriás ménekkel való fedeztetéshez a tenyésztői bizottság engedélye szükséges. Egyéb fajtájú ménekkel való célpárosítást csak megfelelő indoklással, főként a teljesítmény javítása céljából fogad el a tenyésztői bizottság.

6.2. Tenyészmének és tenyészkanca szelekciója: a Teljesítményvizsgálati Szabályzat szerint (5. sz. melléklet)

VII. TENYÉSZMÉNEK HASZNÁLATA

7.1. A ménék tenyésztési/termékenyítési engedélyének kiadásának tenyésztési és állategészségügyi feltételei

Tenyésztési feltételek: a tenyésztési és a teljesítményvizsgálati szabályzat szerinti kiválasztás és a ménvizsga sikeres teljesítése.

Állategészségügyi feltételek: a kötelező éves vérvizsgálatok és féléves oltások elvégzése. 2011. után engedélyezett ménnek esetében az örökklődő betegségek kimutatására irányuló állategészségügyi szűrésen való megfelelés.

Egyéb feltételek: a mén tulajdonosának vagy tartójának rendezett tagsági viszonya az Egyesületben.

[MB10] megjegyzést írt: Ezt hatósági állatorvostól meg kell kérdezni, hogy egységes-e a tagállamokban.

7.2. Import mének használatának szabályai

A tenyésztési engedéllyel nem rendelkező, külföldről (működési területen kívülről) behozott import mének engedélyezésére a hazai tenyésztésű ménekkel azonos szabályok vonatkoznak.

Amennyiben a mén fajtájában tenyésztési engedéllyel rendelkezik, az Egyesület tenyésztői bizottsága bemutatás után dönt a mén engedélyezéséről a kisbéri-félvér fajtában.

Import tenyészmént tenyésztésre csak honosítás után lehet használni. A tenyésztés megkezdése előtt a magyar tenyésztési hatósághoz be kell nyújtani a mén DNS-kártyáját.

7.3. A szaporítóanyag minőségi követelményei

A mesterséges termékenyítő állomásokon forgalmazott szaporítóanyagnak meg kell felelni az illetékes állategészségügyi és tenyésztési hatóság előírásainak.

Mesterséges termékenyítésre csak hivatalosan elismert mesterséges termékenyítő állomáson álló, mesterséges termékenyítésre alkalmasnak minősített mén termékenyítő anyaga használható.

A mesterséges termékenyítést végző személynek rendelkeznie kell "Fedeztetési jegyzőkönyv" nyomtatvánnyal, melybe köteles a termékenyítést a vonatkozó előírásoknak (szabványnak) megfelelően bejegyezni. Ugyancsak köteles a termékenyített kanca tulajdonosát a fedeztetési jeggyel ellátni.

Import szaporítóanyag használata esetében a szaporítóanyagnak állategészségügyi és minőségi tanúsítvánnyal kell rendelkeznie. Mélyhűtött szaporítóanyagot a magyar tenyésztési hatóság laboratóriumában be kell vizsgáltatni. A szaporítóanyagot valamely magyarországi- az Egyesület működési területén nyilvántartott mesterséges termékenyítő állomásra be kell jelenteni, és honosítani kell, a tenyészmén honosításához hasonlóan.

VIII. EGYÉB SPECIÁLIS SZABÁLYOK

8.1. A fajta génkészletei felderítésének módja és hasznosítása

A génkészletek felderítése az országon belül nagyjából befejeződött, ezt mutatja, hogy a kancaállomány több éve állandó szinten van. További génkészletek a történelmi ismeretek szerint az Amerikai Egyesült Államokban vannak, ahol a II. világháborúban zsákmányolt kisbéri-félvéreket azóta is tiszta vérben tenyésztik. A távolság miatt a tenyészállatok forgalma igen korlátozott, spermacsere már volt a két ország tenyésztői között, amelynek eredményeképpen egy új ménvonal került az országba.

8.2. A génbankban megőrzendő szaporítóanyag és genetikai minta meghatározása

A Tenyésztői Bizottság jelöli ki azon egyedeket, amelyeknek szaporítóanyagát az Egyesület génbankban való megőrzésre szánja. Ezek általában olyan ménnek, amelyeknek saját- és ivadékteljesítménye a fajtaátlagnál jóval magasabb, és nem rendelkeznek olyan mén-ivadékokkal, amelyek alkalmasak lennének a genetikai anyag továbbvitelére.

Jelenleg a megőrzendő genetikai anyag mélyhűtött sperma, de a jövőben lehetséges az értékes kancacsaládokból embrió mélyhűtése is.

8.3. Tartástechnológia

A kisbéri-félvér fajta tartástechnológiai követelményei nem különböznek az egyéb kultúrfajtáknál a XXI. században elvárható tartási körülményektől. A hatályos állategészségügyi és állatvédelmi jogszabályok betartása minden esetben kötelező, a speciális szabályok az alábbiak:

In situ tartás:

Kancák:

- Boxos tartás esetén napi rendszeres jártatás, ld. ménéknél.
- Karámos tartás esetén napi felügyelet, napi kétszeri etetés futóistállóban lekötve, vagy boxban. Legelő tartás esetén mélyalmos futóistálló vagy boxos istálló álljon rendelkezésre éjszakára vagy télire, nyáron a kancák a legelőn tarthatók, de az egyedi etetésről gondoskodni kell.
- Takarmányozás: a napi norma üres, nem dolgozó kancáknál 3-4 kg abrak (főleg zab, de keverve etethető árpa, kukorica, kancatáp is) 5-6 kg széna, alomszalma szükség szerint, legelőfü ad libitum. Vemhes, illetve szoptató kancáknál 5-6 kg abrak, 6-8 kg széna, alomszalma szükség szerint, legelőfü ad libitum. Nyalósó ad libitum, ásványi kiegészítők folyamatosan, vitaminok a fedeztetési idő előtt és közben.
- Állategészségügyi alapellátás: 3-4 havonta féregtelenítés, lóinfluenza és herpesz elleni alapoltás, majd évente ismétlődő oltás. Versenyző lovaknál 6 havonként ismétlődő oltás. 3 évenként vérvizsgálat (takonykór, fertőző kevésvérűség).
- 6 - 8 hetente pataszabályozás, szükség esetén patkolás. A patkókat ellés előtt le kell venni.
- A csikók leválasztása 6 hónapos korban (+/- 1 hónap), csoportosan történik.

Az ex situ tartás követelményei:

Mének:

- boxos tartás, min. 3 x 3 m-es boxokban, megfelelő biztonságban más ménektől és kancáktól.

- Kornak és testsúlynak megfelelő takarmányozás (általános norma: naponta 5-6 kg zab, 10 kg széna, 10 kg alomszalma). Nyalósó ad libitum, ásványi kiegészítők folyamatosan, vitaminok a fedeztetési idő előtt és közben.
- Napi rendszeres jártatás nyereg alatt, kocsiban vagy karámban.
- Állategészségügyi alapellátás: 3-4 havonta féregtelenítés, lóinfluenza és herpesz elleni alapoltás, majd évente ismétlő oltás. Versenyző lovaknál 6 havonként ismétlő oltás. Évente vérvizsgálat a következő betegségekre: takonykór, tenyészbénaság, fertőző kevésvérűség, vírusos arteritisz.
- 6 - 8 hetente pataszabályozás, szükség esetén patkolás.

Méncsikók:

- Választás kb. 6 hónapos korban, csoportosan.
- Tartás: legelőn, csoportosan, a nemeket 1 – 1,5 éves kortól kötelező elkülönítve tartani. Méncsikók esetén legalább két méncsikót kell együtt tartani úgy, hogy csikónként legalább 0,5 hektár legelő-férőhely álljon rendelkezésükre. A csikókat legalább naponta kétszer egyedi boxban, vagy fedett beállóban lekötvé kell abrakolni. A csikókat lehetőleg már választás előtt, de választás után (legkésőbb 8 hónapos korukig) hozzá kell szoktatni a lekötéshez és a kötőféken való vezetéshez.
- Takarmányozás: réti széna ad libitum. Alomszalma szükség szerint. Abrak: zab vagy csikótáppal kevert zab, az alábbiak szerint:
  - 3-4 hónapos kortól választásig ad libitum (csikóóvodában elkülönítve, illetve amikor az anyakanca lekötvé abrakol).
  - Választástól 1,5 éves korig napi 5-6 kg
  - 1,5-től 3 éves korig napi 3-4 kg.
- Mész, egyéb ásványi kiegészítők, vitaminok folyamatosan.
- Állategészségügyi alapellátás: 3-4 havonta féregtelenítés, 4 hónapos kortól lóinfluenza elleni alapoltás, majd évente ismétlő oltás. 3 évente fertőző kevésvérűségre vérvizsgálat.
- 6 - 8 hetente pataszabályozás.
- Amennyiben a csikók nem legelőn vannak, illetve legeltetési szezonon kívül napi rendszeres, de nem megerőltető mozgatás, 3 éves korig a futószárazást vagy körön mozgatást kerülni kell.

8.4. A tenyészállat-forgalmazás, export és import szabályai

A tenyészállatok [magyarországi](#) belföldi forgalmazása korlátozás nélküli. Tenyészállatot exportra eladni csak a kiszállítást legalább 15 nappal megelőző bejelentést követően, a [magyar](#) tenyésztési hatóság engedélye esetén lehet. Import esetében csak a fajtaazonosság megtartása fontos kérdés.

8.5. A vágóállat fajtához tartozás igazolásának rendje, igazolási mintája

A kisbéri-félvér fajta tenyésztésének nem célja a vágóállatok előállítás, csak a selejt állatok kerülnek vágóhídra. A vágóra való eladásnál a fajtához tartozás igazolására nincs szükség.

8.6. A tenyészet (részpopuláció) felszámolás esetén követendő szabályok

Nagyobb létszámú állomány felszámolása esetén bejelentés alapján a felszámolás tényét és az eladó tenyészállatokat az Egyesület a honlapján nyilvánosságra hozza.

IX. AZ ORSZÁGOS ÁLLATTENYÉSZTÉSI ADATBANKBA TÖRTÉNŐ ADATKÜLDÉS MÓDJA ÉS RENDJE

A tenyésztőkkel történt állományegyeztetés után az Egyesület vagy megbízottja folyamatosan vezeti az állományban lévő kancák listáját.

Az adott évben tenyésztésre engedélyezett mének tulajdonosai részére az Egyesület kiadja a tenyésztési engedélyeket és megköti vagy megbízottjával megköteti a fedezetési szerződéseket. A fedezetési állomások jelentései alapján a fedezetéseket rögzíti a központi nyilvántartó rendszerben.

Az Egyesületi fajtajellel bélyegzendő csikók esetén a tenyésztő egyesület vagy megbízottja elvégzi a csikóbélyegzéseket, melyek a központi nyilvántartó rendszerben rögzítésre kerülnek.

X. A FAJTA NÉPSZERŰSÍTÉSE

Az Egyesület 2008. évtől a zártkörű tenézszezlék helyett az országos és regionális kiállításokon való megjelenésre tette a hangsúlyt. A debreceni Farmer Expo egyik fő látványossága a kisbéri fajta sokféle bemutatója, de az Egyesület segíti tagjait bármely nagyobb kiállításon való megjelenésben.

Az Egyesület minden évben kiad a fajtát népszerűsítő kiadványokat: egyedi minőségű ménkatalógust, falinaptárt, szórólapokat. Az Egyesület minden lehetőséget kihasznál lovainak a televízióban való népszerűsítésére. Az Egyesület támogatja azokat a sportolókat, akik kisbéri-félvér lovakkal átlagosnál jobb eredményeket érnek el, és több lovas újsággal van szerződése, amelyekben cikkeket jelentet meg a rendezvényeiről, a lovak által elért eredményekről.

XI. A TENYÉSZTŐK TENYÉSZTŐI MUNKÁJÁNAK ELISMERÉSE

Évente egy országos, és 10-12 regionális tenézszezlét rendez az Egyesület. A legkiválóbb egyedek tenyésztői díjakban részesülnek.

Azon tenyésztőket, akik évek óta magas színvonalon végzik tenyésztői munkájukat, bronz-, ezüst- vagy aranykoszorús tenyésztői minősítéssel jutalmazza az Egyesület.

XII. ZÁRÓ RENDELKEZÉSEK

A jelen Tenyésztési Program alapjául szolgáló módosított tenyésztési szabályzatot a közgyűlés fogadta el 2020. március 7-én.

A jelen Tenyésztési Programban nem szabályozott kérdések tekintetében a Kisbéri-félvér Lótenyésztő Országos Egyesület Alapszabálya szerint kell eljárni.

XIII. MELLÉKLETEK

1. Termékenyítési jegyzőkönyv

2. Csikójelölési jegyzőkönyv
3. Származási igazolás
4. Bírálati lap
5. Teljesítményvizsgálati szabályzat
5. Azon EU tagországok felsorolása, amelyekre az egyesület működése kiterjed
- 6.

Gyúró, ~~2021. március 10.~~2026. március 1.

Janászik Andrea
tenyésztésvezető